

Representantforslag 113 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Eivind Nævdal-Bolstad

Dokument 8:113 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Eivind Nævdal-Bolstad om en strategi for økt internasjonalisering i utdanning og arbeidsliv

Til Stortinget

Bakgrunn

Fremtiden for norsk næringsliv vil i stigende grad være preget av økt internasjonal konkurranse. Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) for 2010 viser at størstedelen av norske eksportvarer gikk til europeiske land, for det meste EU-land. Norge har også en betydelig tjenestehandel med andre land. Her står olje- og gassnæringen, oppdrettsnæringen og utenriks sjøfart i en særstilling. Norge er også avhengig av en betydelig import og trenger relevant kompetanse for å håndtere dette på en god måte.

Dette bildet viser at globaliseringen gjør Norge stadig mer avhengig av samhandling med andre land, både for import og eksport av varer og tjenester. Dette er en utfordring forslagsstillerne mener norsk utdanning må ta på alvor. Norge må utdanne elever som kan være i stand til å håndtere disse utfordringene til det beste for norsk næringsliv og samfunnet i sin helhet. Fremtidens vekst og velferd avhenger i stor grad av at samfunnet evner å nyttiggjøre de mulighetene økt internasjonal konkurranse utgjør.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at internasjonalisering av utdanningen er en helt sentral strategisk utfordring for Norge. Stortinget behandlet i 2009 St.meld. nr. 14 (2008–2009) Internasjonalisering av utdanning. Mye gjenstår før man kan si at internasjonalisering av utdanning er tilfredsstillende i Norge. Høyres representanter etterlyste under be-

handlingen av nevnte stortingsmelding en mer strategisk tilnærming til hva man ønsker å oppnå med internasjonalisering av utdanning i Norge. Forslagsstillerne kan ikke se at regjeringen har lagt til grunn en slik tilnærming i sin oppfølging av stortingsmeldingen.

Senter for internasjonalisering av utdanning

Under behandlingen av stortingsmeldingen samlet komiteen seg om forslaget:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at virksomheten til Senter for internasjonalisering av høgre utdanning (SIU) blir gjenstand for en evaluering tilsvarende den som ble foretatt for NOKUTs virksomhet.»

I Prop. 1 S (2010–2011) rapporterer Kunnskapsdepartementet følgende som oppfølging av anmodningsvedtaket:

«Ei gruppe leidd av NIFU STEP har i 2010 evaluert SIU på oppdrag frå Kunnskapsdepartementet. I rapporten gir gruppa SIU i hovudsak gode tilbakemeldingar, samtidig som ho gir forslag om korleis institusjonen kan utviklast vidare. Departementet vil komme tilbake til Stortinget om oppfølging av evalueringsrapporten.»

I Prop. 1 S (2011–2012) er følgende rapportert:

«Ei gruppe leidd av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) evaluerte i 2010 SIU på oppdrag frå Kunnskapsdepartementet. I rapporten gir gruppa SIU i hovudsak gode tilbakemeldingar, samtidig som ho gir forslag til korleis institusjonen kan utviklast vidare. Evalueringsrapporten har vore ute til høring hos relevante aktørar. I oppfølginga har departementet endra styreordninga for SIU. (...) I oppfølginga av evalueringa

arbeider departementet òg med å revidere vedtektene til senteret. Arbeidet skjer i nær dialog med SIU.»

Senterets virksomhet ble evaluert i 2010 av «NI-FU STEP og technopolis group». Evalueringsrapporten skisserte følgende konkrete anbefalinger:

- Styringsstrukturen i SIU må forenkles.
- Ledelse og kompetanseutvikling må styrkes.
- De eksterne relasjoner er fragmenterte, og bør få en klarere prioritering.
- Identiteten og rollen som kompetansesenter må tydeliggjøres.
- SIUs rolle som koordinerende organ må avklares på nasjonalt nivå på grunn av det økte omfanget av internasjonalisering av norsk utdanning og forskning.

Forslagsstillerne er kjent med at rapporten har vært ute på høring og at Kunnskapsdepartementet i november 2011 har fastsatt nye vedtekter for senteret. Forslagsstillerne forutsetter at departementet følger opp de øvrige anbefalingene i evalueringsrapporten på egnet måte. De nye vedtektene gir senteret ansvar for internasjonalisering på alle nivåer i utdanningsløpet, noe som betyr et vesentlig større ansvar for senteret. Forslagsstillerne etterlyser at senteret presenterer en strategi for internasjonalisering i grunnskolen, videregående opplæring og fagopplæring, i tillegg til ansvaret senteret har for internasjonalisering i høyere utdanning.

Språk

Skolens viktigste oppgave er å lære elevene de ferdighetene de trenger for å kunne skape seg den fremtiden de ønsker. I dagens globaliserte verden inkluderer dette også i høyeste grad hvordan man skal håndtere møtet med verden utenfor Norges grenser. Blant de viktigste verktøyene som skolen kan gi norske elever, er gode språkkunnskaper. Forslagsstillerne er av den oppfatning at fremmedspråkopplæringen er et bærende element i dette arbeidet. Gode språkkunnskaper ansees også for å være en viktig døråpner til dypere innsikt i, og forståelse av, andre kulturer.

Norske elever er avhengige av gode ferdigheter i engelsk for å lykkes på det internasjonale arbeidsmarkedet. Dessverre viser resultatene fra nasjonale prøver i engelsk i 8. trinn at det er en urovekkende høy andel elever på de laveste mestringsnivåene. I tillegg viser prøvene at det er store variasjoner mellom fylker når det gjelder andel elever på de høyeste mestringsnivåene. Forslagsstillerne vil påpeke at skolen, og engelskundervisningen, må gi norske elever de nødvendige ferdighetene til å kunne delta i den økende internasjonale konkurransen. Dette inkluderer mer akademisk engelsk, i tillegg til daglig-

tale. Forslagsstillerne mener det er nødvendig å vurdere om engelskundervisningen i skolen gir elevene de ferdighetene de trenger med tanke på videre studier og i møte med arbeidslivet.

Forslagsstillerne mener at fremmedspråkopplæringen i grunnskolen må være gjennomgående, det vil si at elevene må få undervisningstilbud som de kan følge videre i utdanningsløpet. Det er ikke noe til hinder for å begynne fremmedspråkopplæring allerede på barneskolen, hvis skolen ønsker det. For å bygge opp under elevenes motivasjon og læringsglede, er det viktig at elevene har mulighet til å fortsette denne språkopplæringen i ungdomsskolen. Undervisningstilbudet må legge til rette for progresjon.

Etter forslagsstillerne syn er det nødvendig å vekke barns interesse for språk på et tidlig tidspunkt. Barns lærevillighet gjør dem mottagelige for å begynne med språkopplæring på et tidlig tidspunkt. Dette er en mulighet utdanningssystemet må utnytte bedre. Forslagsstillerne viser til det pågående forsøket med et 2. fremmedspråk på barnetrinnet og som omfatter om lag 1 900 elever på 74 skoler, fordelt på 45 kommuner og 17 fylker. SINTEF har kommet med en delrapport – «Evaluering av forsøk med 2. fremmedspråk på 6.–7. trinn» – om dette forsøket. Dette er den første av i alt tre rapporter som skal oppsummere forsøket. Rapporten viser at elevene som deltar i forsøket skårer høyt når det gjelder frivillig deltakelse og lyst. En stor andel av lærerne som deltar i forsøket, deltar også i forsøkets etterutdanningstilbud. En av konklusjonene i rapporten er at skoleeiere og lærere uttrykker klare ønsker om at faget bør bli obligatorisk. Forslagsstillerne ser med interesse frem til den videre evalueringen av forsøket.

Forsøk med 2. fremmedspråk i barneskolen er spennende, men det er i ungdomsskolen de aller fleste elever stifter bekjentskap med et 2. fremmedspråk. Etter forslagsstillerne syn er det viktig å styrke fremmedspråkopplæringen i ungdomsskolen for å styrke elevenes interesse for og motivasjon for å fortsette med språkopplæring. Valgfagene som innføres i ungdomsskolen gir en god mulighet til å ta i bruk en ny arena for opplæring i fremmedspråk. Høyres representanter fremmet under behandlingen av Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter forslag om at alle ungdomsskoler skal tilby minst ett 2. fremmedspråk blant valgfagene. På denne måten vil man kunne gi elever som har særlig interesse for språk, et spennende undervisningstilbud.

Bruk av ny teknologi innebærer nye muligheter for å styrke fremmedspråkopplæringen på alle nivåer i skolen. Det gjør det for eksempel mulig for små skoler og kommuner å knytte til seg undervisningskompetanse som er lenger unna. Under behandlingen av Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter fremmet Høyres representanter forslag om å legge til rette for formidling av eksempelvis 2.

fremmedspråk gjennom e-læring og fjernundervisning, slik at flere elever kan få flere fremmedspråk å velge blant. På denne måten kan elevene få undervisningstilbud de ellers ikke vil ha tilgang på.

Forslagsstillerne vil understreke at språkopplæring har en selvstendig nytteverdi. Men også språkopplæring knyttet til innholdet i læreplanene i andre fag enn språkfagene, vil kunne være av stor interesse og nytte for elevene. For en elev som kunne tenke seg å studere i utlandet, vil språkopplæring knyttet til terminologien i faget han/hun ønsker å studere gi verdifull kunnskap. Forslagsstillerne mener det i større grad bør oppfordres til fremmedspråkopplæring gjennom bruk i andre fag.

Utveksling

Mange elever i videregående opplæring ønsker å ha muligheten til å ta et år av utdanningen i utlandet. Forslagsstillerne mener det først og fremst er gjennom utveksling at man får realisert målsettingen om internasjonalisering i utdanningen. Norge deltar i en rekke EU-programmer som skal bidra til utveksling på utdanningsfeltet: Erasmus-programmet på høyere utdanning, Leonardo Da Vinci-programmet innenfor fag- og yrkesopplæring samt Comenius-programmet innenfor grunnopplæring og videregående opplæring. Disse programmene blir fra 2014 samlet under det nye programmet Erasmus for All. Norske utdanningsmyndigheter må legge til rette for og oppfordre norske elever, studenter og lærerkrefter til å benytte seg av de mulighetene disse programmene utgjør.

Forslagsstillerne er kjent med at mange norske elever har hatt glede av elevutveksling, enten alene eller i grupper, gjennom EU-programmet Comenius. Norske elever har hatt muligheten til å dra på skoleutveksling i regi av dette programmet siden 1995. Fra skoleåret 2010–2011 ble det åpnet for å reise på individuell utveksling. Den norske EU-delegasjonen har meldt at dette har vært positivt mottatt blant norske elever. Utvekslingen kan ha et opphold fra tre måneder til et skoleår. Elevene som reiser ut bor hos vertsfamilier. Dette gir elevene muligheten til å komme tettere på den lokale kulturen. Forslagsstillerne mener slike utvekslingsmuligheter bør markedsføres bredt til norske elever. Utvekslingsmuligheter som Comenius-programmet bidrar til at elever får tett innsikt i lokal kultur, noe ren språkopplæring i Norge ikke kan gi på samme måte.

Forslagsstillerne mener det er spesielt viktig at Norge benytter de mulighetene som EUs flaggskipinitiativ «Youth on the Move» gir norske elever. «Youth on the Move», som er ett av syv flaggskipinitiativ knyttet til Europa 2020-strategien, beskriver hvordan landene i EU kan nå målene i strategien ved å iverksette tiltak både på nasjonalt og europeisk nivå. Forslagsstillerne mener at tiltakene som skal bidra til økt ungdomsmobilitet, både på utdannings- og

arbeidsmarkedet, er spesielt relevant angående internasjonalisering av norsk utdanning.

IB-linjene er et viktig tilbud for elever som allerede på videregående skole ønsker et mer internasjonalt preg på utdanningen. Forslagsstillerne mener at IB-linjen er et spennende supplement til tilbudet i den norske videregående opplæringen. I arbeidet med økt internasjonalisering av utdanning er etableringen av internasjonale skoler viktig. I så henseende er det naturlig å legge til rette for og oppfordre til et økt tilbud av IB-linjer. Dette kan også gjøres i den offentlige skolen.

Tyskland er en av Norges viktigste handelspartnere. Særlig Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) har uttrykt bekymring over nedgangen i antall helgradsstudenter i Tyskland. Dette fører til problemer med å rekruttere nøkkelarbeidskraft med nødvendig språkkompetanse og kulturell forståelse. Forslagsstillerne mener, på bakgrunn av dette, at det er behov for å se nærmere på hvordan man kan motivere flere studenter til å ta hele eller deler av studiene i Tyskland.

Den norske skolen i Murmansk og den norske skolen i Moskva representerer viktige utdanningstilbud på videregående skoles nivå. Skolene gir norske elever muligheten til å ta videregående opplæring i Russland som Norge har tette forbindelser med. Forslagsstillerne mener det er nødvendig å sikre og utvide slike tilbud, spesielt i lys av den nylig undertegnede Russland-avtalen. Samtidig bør det ses på muligheten for å etablere lignende tilbud i andre land der dette vil være hensiktsmessig sett med norske øyne. Mange videregående skoler har utviklet gode opplegg for utveksling i grupper. Et eksempel er Tromsdalen videregående skole i Troms, som årlig arrangerer utveksling til Cambridge i Storbritannia. Oslo kommune har utarbeidet et opplegg med utveksling til Berlin i Tyskland, hvor norske elever følger undervisningen på en tysk videregående skole i ett år.

Forslagsstillerne har merket seg rapporten: Kartlegging av internasjonalisering i videregående opplæring, utarbeidet av Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU). Denne rapporten understreker at forankring hos lærere og ledelse er viktig for deltakelse i elevrettede internasjonaliseringsprogrammer. Rapporten finner også at elever på studieforberedende program deltar mest i internasjonaliseringsaktiviteter. Dette tyder på at det er nødvendig å styrke mulighetene elever på yrkesfag har til å delta i internasjonaliseringsaktiviteter. Rapporten redegjør for hindre skolene møter i internasjonaliseringsarbeidet. Forslagsstillerne forutsetter at SIU og Kunnskapsdepartementet følger opp disse funnene i det videre arbeidet med å styrke internasjonaliseringsarbeidet innenfor både studieforberedende og yrkesfaglige program.

Internasjonalisering av universitets- og høyskolesektoren er en todelt problemstilling. Den ene siden av saken handler om å legge til rette for og stimulere norske studenter til å ta hele eller deler av studiene i utlandet. Den andre siden av saken handler om å legge til rette for at utenlandske studenter ønsker å ta hele eller deler av studiene ved norske utdanningsinstitusjoner. Årsmeldingen til Senter for internasjonalisering av høgre utdanning for 2010, viser at 1 356 studenter dro på Erasmus-opphold studieåret 2009–2010. Dette viser at ordningen er populær blant norske studenter, men at det er et betydelig potensial for å styrke bruken av ordningen.

For å fremstå som et attraktivt sted for utenlandske studenter, må norske institusjoner gjennom aktivt strategisk arbeid tilstrebe å få en posisjon blant internasjonalt anerkjente institusjoner. Dette fordrer tiltak i flere ledd, som for eksempel utveksling av forelesere og forskere og forskningsoppdrag. For at kloke studenthoder skal søke seg til norske institusjoner, må de vite at de søker seg til internasjonalt anerkjente miljøer.

Under behandlingen av stortingsmeldingen om Internasjonalisering av utdanning, fremmet Høyres representanter blant annet følgende forslag:

- «– Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag som sikrer at godkjenningrutinene for utenlandsskoleår gjøres bedre og mer forutsigbare, og at man på egnet måte sikrer at rådgivere har oppdatert kunnskap om utvekslingsmuligheter.
- Stortinget ber Regjeringen sørge for at støtteordningen fra Lånekassen utvides til å omfatte Vg1 og Vg3, og at det gis støtte til elever på videregående nivå som ønsker å studere et semester ute.
- Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag til hvordan en kan sikre at utdanningen som elever får gjennom elevutveksling, blir godkjent i Norge.»

Forslagsstillerne er ikke kjent med at det er gjort endringer på disse feltene etter at forslagene ble fremsatt i 2009. Problemstillingene er fortsatt aktuelle for norske elever.

NOKUT har ansvaret for å godkjenne utenlandsk utdanning. Det påligger derfor NOKUT et særlig ansvar for å sørge for god informasjon slik at studenter får godkjent utdanningen de tar i utlandet, samt sørge for at norsk utdanning holder et nivå som gjør at utdanningen blir godkjent i utlandet.

Finansiering

For at elevutveksling skal være en mulighet for alle elever som ønsker å benytte seg av tilbudet, må ordningene for studiefinansiering legges til rette for dette. Under behandlingen av stortingsmeldingen om Internasjonalisering av utdanning, fremmet Høyres representanter blant annet følgende forslag:

- «– Stortinget ber Regjeringen sørge for at studenter får tilgang til samme låne- og stipendordninger for 'Freshman Year' og første år av bachelorgrad i ikke-vestlige land og USA som for annen høyere utdanning tatt i utlandet.
- Stortinget ber Regjeringen heve stipendandelen i skolepengestøtten for helgradsstudenter på bachelornivå til 70 pst.»

For å oppfordre norske studenter til å ta hele eller deler av studiene i utlandet, må reglene for studiestøtte legges til rette for dette. Derfor ønsker forslagsstillerne å gjeninnføre støtten til første års studenter i ikke-vestlige land og USA. Det er en målsetting at flere norske studenter skal studere i for eksempel Kina. Da er det avgjørende at reglene for studiestøtte ikke er til hinder for det, slik de kan synes å være i dag.

Forslagsstillerne har merket seg at regjeringspartiene i Innst. 12 S (2011–2012) åpner for å gi støtte til førsteårstudenter i de såkalte BRIK-landene. Etter forslagsstillerens syn bør ordningen gjøres gjeldende for alle ikke-vestlige land og USA. Forslagsstillerne forutsetter at nå som regjeringspartiene støtter prinsippet om støtte til førsteårstudenter, vil ordningen bli utvidet i fremtidige statsbudsjetter.

Tiltak for å stimulere til vekstfremmende arbeidsinnvandring

I tillegg til å rette større oppmerksomhet mot internasjonalisering i skolen og høyere utdanning, mener forslagsstillerne det er nødvendig med tiltak for å stimulere til vekstfremmende arbeidsinnvandring.

Mulighetene og potensialet for personbevegelser på tvers av landegrensene øker som følge av økt verdenshandel, reduserte transportkostnader, nedbygging av grensehindre og tettere samhandling mellom land.

Det å ha en bevisst og helhetlig politikk som sikrer en bærekraftig arbeidsinnvandring, er en av de største politiske utfordringene i årene fremover. Kunnskap og kompetanse, sammen med mangfold i arbeidstyrken, er avgjørende for innovasjon og næringsutvikling i et stadig mer konkurranseutsatt og internasjonalt arbeids- og næringsliv.

For å opprettholde dagens velferdsnivå og sikre verdiskaping gjennom en levende kunnskapsøkonomi må Norge føre en politikk som gjør landet i stand til å hevde seg internasjonalt i konkurransen om den kompetente arbeidskraft.

Norsk arbeids- og næringsliv vil ha behov for spesialkompetanse for å klare konkurransen med internasjonale selskaper. Det utvidede internasjonale arbeidsmarkedet gir norsk næringsliv økte muligheter til å rekruttere nettopp den nødvendige arbeidskraften. At det er arbeid å få, og at det lønnes godt, er helt avgjørende for om arbeidstagerne i andre land vurderer det som aktuelt å søke arbeid i Norge.

Det er behov for flere tiltak som mer målrettet vil tiltrekke spesiell kompetanse til Norge. Det er ingen selvfølge at den kompetente arbeidskraften søker seg til Norge. I dag er det slik at Norge taper denne konkurransen i forhold til land som USA, Canada og Storbritannia, til tross for at Norge årlig kåres til verdens beste land å bo i. Norge er i ferd med å tape den internasjonale konkurransen om kvalifisert arbeidskraft. Dette er urovekkende, særlig i en tid hvor behovet for arbeidskraft i Norge er stort. I dag er det strenge krav som må være oppfylt for at utenlandske statsborgere, som ikke kommer fra EØS-området, skal få arbeidstillatelse. Bare 5 pst. av innvandrerne som søker seg til EU-landene har høyere utdanning eller er faglærte, mot over 50 pst. av dem som får oppholdstillatelse i USA.

Forslagsstillerne viser for øvrig til forslagene fremmet i Dokument 8:150 S (2010–2011) om å sikre vekstfremmende arbeidsinnvandring:

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede en modell med forhåndsgodkjenning av bedrifter.
2. Stortinget ber regjeringen endre reglene for arbeidstillatelse som faglært/spesialist, slik at kravene til kompetanse i større grad bestemmes av arbeidsgiverne.
3. Stortinget ber regjeringen forenkle prosedyrene for forlengelse/fornyelse av arbeidstillatelser.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere forenkling/ending av regelverket for arbeidsinnvandrere fra ikke-EU-land som ønsker å ha ektefelle/barn med til Norge.
5. Stortinget ber regjeringen innføre språkopplæring som en rettighet for ledigmeldte arbeidsinnvandrere fra EØS-land.
6. Stortinget ber regjeringen fjerne taket på antallet som kommer inn under spesialistkvoten.
7. Stortinget ber regjeringen vurdere innføringen av 'Blått kort' etter modell fra EUs 'Blue Card' i Norge.
8. Stortinget ber regjeringen endre/forenkle prosessen med å søke om å få tildelt personnummer for arbeidsinnvandrere.»

Forslag

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremlegge en sak med status og resultater for tiltak skissert i St.meld. nr. 14 (2008–2009) Internasjonalisering av utdanning, samt en oppdatert strategi for internasjonalisering av utdanning.
2. Stortinget ber regjeringen vurdere på hvilken måte utveksling for elever på yrkesfaglige studieretninger kan stimuleres.
3. Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2013, fremme forslag om å innføre studiestøtte for førsteårs studenter på bachelorprogrammer i alle ikke-vestlige land og USA.
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve stipendandelen i skolepengestøtten for høgskolestudenter på bachelornivå til 70 pst.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer at godkjenningsrutinene for utenlands skoleår gjøres bedre og mer forutsigbare, og at man på egnet måte sikrer at rådgivere har oppdatert kunnskap om utvekslingsmuligheter.
6. Stortinget ber regjeringen sørge for at støtteordningen fra Statens lånekasse for utdanning utvides til å omfatte Vg1 og Vg3, og at det gis støtte til elever på videregående nivå som ønsker å studere et semester ute.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om hvordan en kan sikre at utdanningen som elever får gjennom elevutveksling, blir godkjent i Norge.

8. mai 2012

